

คสช. เดินหน้าปฏิรูปประเทศ วาดฝันก้าวพ้นวังวนปัญหา

ภาพ : www.moneychannel.co.th

การปฏิรูปประเทศเป็นหนึ่งในเหตุผลสำคัญที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ใช้อำนาจทางทหารเข้ามาควบคุมอำนาจบริหารประเทศตั้งแต่ปี 2557 ในยามที่ประเทศประสบปัญหาทางการเมืองจนไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้ อีกทั้งยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างมากมาย ทั้งการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ เศรษฐกิจฝืดเคือง และกฎหมายที่ล้าสมัยและขาดการบังคับใช้อย่างจริงจัง จนนำมาซึ่งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ขณะเดียวกันระบบราชการของไทยก็ขาดประสิทธิภาพ ไม่ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้ว่ารัฐบาลในอดีตจะพยายามสร้างกลไกการปฏิรูป แต่ก็ติดกับดักทางการเมืองจากการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย จนไม่สามารถขับเคลื่อนกลไกปฏิรูปประเทศให้ประสบความสำเร็จ คสช. จึงใช้โอกาสนี้เข้ามาวางกลไกการปฏิรูปประเทศ โดยการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และวางแนวทางการดำเนินงานให้หน่วยงานของรัฐต้องขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้เห็นผลเป็นรูปธรรม

การปฏิรูปประเทศช่วงแรก

ภายหลัง คสช. เข้ามาบริหารประเทศ ในช่วงแรกปี 2557-2558 ได้มีการจัดตั้ง “สภาปฏิรูปแห่งชาติ” (สปช.) ขึ้นมาทำหน้าที่สภาที่ปรึกษาของรัฐบาล มีบทบาทสำคัญในการวางแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ 11 ด้าน อาทิ ด้านการเมือง ด้านการศึกษา ด้านกฎหมาย ด้านสื่อมวลชน และด้านพลังงาน เป็นต้น หลัง สปช. หมดวาระลง คสช. ได้ตั้ง “สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ” (สปท.) มารับช่วงต่อการปฏิรูปประเทศ ในช่วงปี 2558-2560 โดยมี ร.อ.ทินพันธุ์ นาคะตะ เป็นประธาน มีบทบาทสำคัญในการผลักดันแนวทางการปฏิรูปประเทศของ สปช. ให้รัฐบาลดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม โดย สปท. ได้จัดทำรายงานการปฏิรูปเสนอรัฐบาลแล้ว 188 ฉบับ ก่อนจะหมดวาระลงเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2560 โดยนายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและออกเป็นคำสั่งให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการแล้ว 87 เรื่อง¹

ส่วนเรื่องที่รัฐบาลดำเนินการอย่างเป็นทางการออกเป็นรูปธรรมโดยการออกเป็นกฎหมายและคำสั่ง คสช. มีทั้งสิ้น 27 เรื่อง อาทิ

- การจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อเอาผิดกับข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชนที่ร่วมกันทุจริต
- การปรับปรุงกฎหมายการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพิ่มโทษป้องกันการแฮ็กข้อมูล การโพสต์ข้อมูลเท็จ
- การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว
- การจัดระบบการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐานทั้งในด้านหลักสูตรการเรียน การสอน และบุคลากร
- จัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของเกษตรกรให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาและพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรผู้ยากจน ผู้ประสงค์จะใช้ประโยชน์ในที่ดิน
- ออกกฎหมายเว้นภาษีเงินได้แก่บริษัทที่รับผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเข้าทำงาน

รัฐธรรมนูญ 2560 กับการปฏิรูปประเทศ

นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560² มีผลบังคับใช้ การปฏิรูปประเทศก็ดำเนินการภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่กำหนดให้มีหมวดการปฏิรูปประเทศ บัญญัติเนื้อหาไว้ทั้งสิ้น 5 มาตรา โดยมีเรื่องที่จะต้องปฏิรูปเร่งด่วน 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเมือง มุ่งเน้นสร้างความรู้ความเข้าใจในการปกครองแก่ประชาชนเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้อง มีกลไกแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองและการคัดกรองให้ได้คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเข้ามาทำหน้าที่ในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
2. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน พัฒนาข้าราชการและบุคลากรให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้และความสามารถพร้อมปรับปรุงโครงสร้างการทำงานแต่ละหน่วยงานให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่
3. ด้านกฎหมาย มุ่งเน้นปรับปรุงกฎหมายที่มีความล้าสมัย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และพัฒนาระบบการสอนวิชากฎหมายให้นักกฎหมายมีคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางกฎหมายได้อย่างสะดวก
4. ด้านกระบวนการยุติธรรม มุ่งเน้นปรับปรุงการทำงานของตำรวจให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังตลอดจนมีกลไกให้ประชาชนเข้าถึงการต่อสู้ทางกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ลดค่าสบบประมาณ “คุกไทยมีไว้ขังคนจน”
5. ด้านการศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาให้เยาวชนไทยทุกคนเข้าถึงการศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่าย และได้รับการศึกษาตามความถนัด มีการพัฒนาครู อาจารย์ ให้มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการสอนที่แท้จริง
6. ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันทางการค้า การลงทุน ปรับปรุงระบบภาษี ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เน้นเพิ่มพูนรายได้



ของรัฐ มีกลไกการจัดทำงบประมาณประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ด้านอื่นๆ มุ่งเน้นพัฒนาระบบทรัพยากรทางธรรมชาติ มีมาตรการทางสิ่งแวดล้อมในการกำจัดขยะ พัฒนาระบบทางการแพทย์โดยมุ่งเน้นระบบสาธารณสุขระดับต้นและให้ประชาชนมีหลักประกันในการรักษาสุขภาพอย่างเท่าเทียม

กระบวนการปฏิรูปประเทศ

ในภาพใหญ่ รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีกฎหมาย กำหนดกระบวนการการปฏิรูปประเทศในระยะยาว คือ

1) **พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560³** เป็นกฎหมายที่กำหนดกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในระยะยาว มีการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่ทุกรัฐบาลจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการปฏิรูปประเทศ ซึ่งมีคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ หรือ ซุปเปอร์บอร์ดที่นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา และรองนายกรัฐมนตรี เป็นรองประธาน มีผู้บัญชาการเหล่าทัพ และผู้นำองค์กรต่างๆ อาทิ ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมเป็นกรรมการ หน้าที่สำคัญคือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ วางทิศทางของประเทศในระยะ 20 ปี และให้ความเห็นชอบแผนการปฏิรูปประเทศจากคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ และมีอำนาจกำกับดูแลการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปใดที่คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติให้ความเห็นชอบแล้วหน่วยงานรัฐต้องดำเนินการตามแผนดังกล่าวมิฉะนั้นจะมีความผิดทางวินัย

2) พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560⁴ ที่กำหนดเป้าหมายการปฏิรูปให้ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย สังคมมีความสามัคคีปรองดอง ประชาชนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการปฏิรูปนั้นต้องดำเนินการอย่างครอบคลุมทั้งหมด 11 ด้าน ได้แก่ 1. การเมือง 2. การบริหารราชการแผ่นดิน 3. กฎหมาย 4. กระบวนการยุติธรรม 5. การศึกษา 6. เศรษฐกิจ 7. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8. สาธารณสุข 9. สื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ 10. สังคม และ 11. ด้านอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด โดยแต่ละด้านจะมีคณะกรรมการปฏิรูปที่คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้ง เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560⁵ เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนการและขั้นตอนปฏิรูปประเทศตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยรัฐธรรมนูญกำหนดต้องเริ่มดำเนินการปฏิรูปภายใน 1 ปี นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญบังคับใช้ และต้องเห็นผลสัมฤทธิ์ภายใน 5 ปี รวมทั้งให้กรม. แจ้งความคืบหน้าการปฏิรูปต่อรัฐสภาเพื่อทราบทุก 3 เดือน

นอกจากนี้คณะรัฐมนตรียังมีการตั้งคณะกรรมการปฏิรูปเฉพาะเรื่องตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อความเร่งด่วนในการปฏิรูป โดยเฉพาะการปฏิรูปตำรวจ มีการตั้งคณะกรรมการปฏิรูปตำรวจขึ้น⁶ ทำหน้าที่ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของตำรวจ การแต่งตั้งโยกย้าย และการจัดสรรค่าตอบแทน รวมถึงการปรับโครงสร้างภารกิจตำรวจให้มีความชัดเจนไม่ทับซ้อนกับหน่วยงานอื่น โดยให้ดำเนินการควบคู่ไปกับ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม

ยุทธศาสตร์ชาติ

เพื่อดำเนินการปฏิรูปประเทศตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ด้านต่างๆ เพื่อจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ เบื้องต้นให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน รวมทั้งให้คณะกรรมการจัดให้มีการทบทวนทุก 5 ปี หรือในกรณีที่สถานการณ์โลกหรือสถานการณ์ของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจนไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ได้ โดยร่างยุทธศาสตร์ชาติที่คณะกรรมการจัดทำเสร็จแล้วจะถูกส่งต่อไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาลงมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบภายใน 60 วัน และให้วุฒิสภาลงมติให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบภายใน 60 วัน

ในกรณีสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบให้ร่างยุทธศาสตร์ชาติตกไป และให้คณะกรรมการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติใหม่ภายใน 180 วัน โดยกระบวนการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งการรับฟังความคิดเห็นเบื้องต้น และการรับฟังความเห็นเมื่อจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้นแล้ว เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง

ในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดให้มีกระบวนการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล โดยให้หน่วยงานรัฐดำเนินการประเมินผลและส่งผลกลับมาตามเวลาที่กำหนด และสำนักงานกรรมการยุทธศาสตร์ชาติจะทำรายงานสรุปผลประจำปี ระบุความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเสนอต่อคณะกรรมการ คณะรัฐมนตรี และ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ และให้รัฐสภาทราบ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภาพิจารณารายงานแล้ว เห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการตามที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้มีมติส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พิจารณาดำเนินการกับหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ หาก ป.ป.ช. มีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มูล ให้ผู้บังคับบัญชาผู้ถูกกล่าวหาสั่งพักราชการ พักงาน หรือ สั่งให้ออกจากราชการ หรือออกจากงานไว้ก่อน หรือสั่งให้พ้นจากตำแหน่งต่อไป

แผนการปฏิรูปประเทศ

พ.ร.บ. แผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 มีสาระสำคัญคือ การกำหนดให้มีการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศต่างๆ จำนวน 11 ด้าน⁷

มีขั้นตอนการจัดทำร่างแผนการปฏิรูปประเทศเริ่มจากการให้ที่ประชุมร่วมคณะปฏิรูปทั้ง 11 ด้านกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไขการจัดทำร่างปฏิรูป จากนั้นให้คณะกรรมการแต่ละชุดไปจัดทำร่างแผนการปฏิรูปให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน ก่อนนำกลับมาให้ที่ประชุมร่วมพิจารณาให้ความเห็นชอบภายใน 30 วัน จากนั้นเสนอให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ภายใน 30 วัน เสร็จแล้วให้ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ เสนอร่างแผนการปฏิรูปประเทศต่อ ครม. ให้ความเห็นชอบภายใน 30 วัน และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและบังคับใช้ต่อไป ทั้งนี้ในการดำเนินการจัดทำแผนปฏิรูปกำหนดให้ต้องเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านนั้นๆ



ภาพ : <http://moziru.com/explore/Audience%20clipart%20community%20participation>

เข้าชี้แจงแสดงความคิดเห็น และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยวิธีการที่ประชาชนเข้าถึงและแสดงความคิดเห็นได้โดยสะดวก

ในด้านการติดตามประเมินผลนั้น กำหนดให้ กรม. วางระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการติดตามการตรวจสอบประเมินผล การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และให้จัดทำรายงานสรุปผลประจำปี เสนอต่อที่ประชุมร่วมเพื่อให้ความเห็นชอบและเสนอต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ กรม. หัวหน้าหน่วยราชการ และรัฐสภาทราบภายใน 90 วัน ในกรณีที่พบการดำเนินการของหน่วยงานใดที่ไม่สอดคล้องกับแผนการปฏิรูป ให้คณะกรรมการประสานไปยังหน่วยงานดังกล่าวหรือรัฐมนตรีเจ้าสังกัด เพื่อปรับปรุงความไม่สอดคล้อง ในกรณีที่ไม้อาจหาข้อยุติร่วมกันได้ ให้คณะกรรมการปฏิรูปแจ้งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเพื่อพิจารณา และหากคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติมีมติประการใดให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามนั้น

หลายมุมมองต่อการปฏิรูปประเทศ ของ คสช.

ขณะที่การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติควบคู่กับการปฏิรูปประเทศเริ่มเดินหน้า ก็มีเสียงสะท้อนเป็นสองด้าน ด้านหนึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องดีที่จะใช้โอกาสนี้เริ่มต้นวางเป้าหมายประเทศ

เพื่อเดินไปข้างหน้าอย่างชัดเจนเป็นเอกภาพ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำงานขัดแย้งกันเอง เกิดการใช้งบประมาณที่ซ้ำซ้อนอย่างที่เคยเป็นมาในอดีต การปฏิรูปที่ขมวดรวมเข้ากับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นคนกำกับดูแล จะทำให้ทุกอย่างมีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน และเป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหาประเทศได้อย่างรวดเร็วตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้

แต่อีกด้านหนึ่ง มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์โดยเฉพาะประเด็น “ยุทธศาสตร์ชาติ” ที่กำหนดระยะเวลาดำเนินการไว้นานถึง 20 ปี อาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และไม่ได้เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ตามมาด้วยข้อเรียกร้องว่า ควรปรับเปลี่ยนหรือวางเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติให้สั้นลง รวมทั้งเปิดให้มีการทบทวนยุทธศาสตร์เป็นรายปี เพื่อให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

แม้ว่า คสช. จะเปิดโอกาสให้บุคคลจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปประเทศ นับตั้งแต่การแต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ และสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ที่ประกอบด้วยบุคคลจากสาขาอาชีพต่างๆ แต่หลายฝ่ายมองว่า บุคคลที่เข้ามามักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมากกว่าเป็นตัวแทนประชาชนซึ่งรับรู้ปัญหาอย่างแท้จริง ประกอบกับกระบวนการปฏิรูปประเทศมีความซับซ้อนและใช้เวลายาวนาน แต่รัฐบาลไม่เด็ดขาดเพียงพอในการตัดสินใจ

ยุทธศาสตร์ชาติ



คือ กรอบการพัฒนาระยะยาว

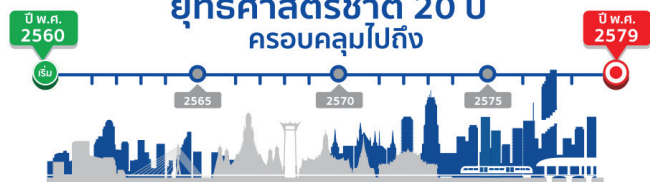
เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

“ เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนา ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ”

วิสัยทัศน์ประเทศ



ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ครอบคลุมไปถึง



ภาพ : <https://pmdu.soc.go.th/what-is-national-strategy/3184>

ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตามแผนที่มีการศึกษาไว้ในชั้น สปช. และ สปท. ทำให้ที่ผ่านมาเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความคืบหน้าที่เป็นรูปธรรมในการปฏิรูปประเทศ

อย่างไรก็ดีเมื่อการปฏิรูปประเทศเกิดขึ้นภายใต้การ บังคับใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 โดยมีคณะกรรมการปฏิรูป ประเทศ 11 ด้านเป็นฝ่ายดำเนินการ โดยรัฐธรรมนูญกำหนด กรอบระยะเวลาไว้ชัดเจน ทำให้การปฏิรูปประเทศในช่วงหลัง เริ่มดูจริงจังและเกิดความหวังที่เป็นรูปธรรม ข้อดีของการ ปฏิรูปประเทศตามแนวทางนี้คือมีการศึกษาถึงผลกระทบ อย่างรอบคอบ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้ฝ่ายปฏิบัติ โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐ และมีกลไกการกลั่นกรองที่ต้องผ่าน ความเห็นชอบจากคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ จะช่วย ให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาประเทศ และป้องกันปัญหา รัฐบาลใหม่ล้มล้มนโยบายรัฐบาลเก่า ทำให้การดำเนินนโยบาย หรือโครงการต่างๆ เกิดความต่อเนื่อง

แต่ในอีกด้านหนึ่ง การปฏิรูปประเทศตามแนวทาง คสช. ยังขาดกลไกให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมวาง ทิศทางการปฏิรูปประเทศ เพราะกลไกที่มีอยู่ทำได้เพียงการ แสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาพิจารณ์ ที่ไม่ครอบคลุม

ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เน้นการรับฟังความเห็นตามภูมิภาค ต่างๆ ทั้งที่การปฏิรูปบางเรื่องไม่ได้ส่งผลถึงคนในระดับพื้นที่ โดยตรง แต่ส่งผลถึงคนในกลุ่มสังคมบางกลุ่มเท่านั้น อีกทั้ง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ขาดกลไก ทำความเข้าใจ ทำให้เกิดข้อสงสัย สร้างความเข้าใจผิด จนมีการ ต่อต้านบ่อยครั้ง เช่น เรื่องการปฏิรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีข้อสรุปบางส่วนให้ควรวบรวมองค์การบริหารส่วนตำบล ขนาดเล็กให้เป็นเทศบาล การปฏิรูปสื่อมวลชนที่ให้มี คณะกรรมการขึ้นมาตรฐานตรวจสอบดูแล และการปฏิรูปเพื่อนิโฆ กรรมทางการเมืองเพื่อสร้างความโปร่งใสในสังคม เป็นต้น เหล่านี้ยังเป็นเพียงข้อสรุปส่วนหนึ่งจากการศึกษาเท่านั้น แต่ประชาชนบางส่วนเข้าใจว่ารัฐเตรียมดำเนินการตาม ข้อเสนอดังกล่าว จนนำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม

นายพิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต อาจารย์คณะพัฒนา สังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) สะท้อนมุมมองทางวิชาการว่า แม้เนื้อหาหลายส่วน ในกฎหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อาจจะดูดี แต่เมื่อไปดู ในบทเฉพาะกาล เหมือนว่ามีการทำพินัยกรรมไว้แล้ว และไม่เคยขอรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน ทั้งนี้กรอบ

6 ด้านเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์ อาทิ เรื่องความมั่นคง ไม่มีการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของประเทศ แต่สะท้อนมุมมองความมั่นคงทางทหารเป็นหลัก นับเป็นกระบวนทัศน์เก่า และในภาพรวมทั้ง 6 กรอบ ยังมองไม่เห็นว่าจะสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่ดี ทำให้คนมีสติปัญญา มีเหตุมีผล หลุดพ้นความเชื่อความงมงายได้ ขณะที่ ศ.เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอดีตกรรมการ ป.ป.ช. มองว่าโจทย์แรกของการปฏิรูปคือปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยกล่าวว่า หนึ่งในแนวทางการปฏิรูปประเทศเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน เพราะดอกผลจากการปฏิรูป และการพัฒนาประเทศ จะตกถึงมือประชาชนทุกคนด้วยการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”⁸ และเห็นว่าการวางเป้าหมายพัฒนาประเทศระยะ 20 ปีของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีเจตนาที่ดี แต่ควรใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 เป็นจุดเริ่มต้นระยะแรกของยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศระยะยาว เพราะแม้จะมีประชาชนจำนวนมากขึ้นชมยินดีกับวิสัยทัศน์ของผู้นำ แต่ก็ไม่น้อยที่เห็นต่างออกไปด้วยเหตุผลที่เกรงว่าผู้นำรัฐบาลจะใช้แผนยุทธศาสตร์นี้เป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจ

นักการเมืองบางกลุ่มสะท้อนข้อห่วงใยว่า ความมุ่งหวังที่จะให้การปฏิรูปประเทศนำไปสู่ความสามัคคีปรองดองของคนในชาตินั้นน่าจะเป็นไปได้ยาก นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ แสดงความกังวลเรื่องความเป็นกลางของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ โดยระบุว่า “ผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งจะไม่ชอบผู้ที่มาจากการแต่งตั้งและไม่ชอบให้ผู้ที่มาจากการแต่งตั้งทำหน้าที่ทางการเมืองหรือทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกัน เพราะถือว่ามีอำนาจทับซ้อนกัน และถ้าหากยังเป็นคนที่เลือกข้างมาแล้ว ก็จะเป็นการขัดแย้งกัน”⁹ เช่นเดียวกับ นายภูมิธรรม เวชยชัย เลขาธิการพรรคเพื่อไทย กล่าวว่า “ความพยายามของนักปฏิรูปต่างๆ ที่กำลังทำงานภายใต้คณะกรรมการปฏิรูปดังกล่าวที่มีอำนาจตั้งขึ้น ยิ่งมองยิ่งไม่เห็นความหวัง และเกรงว่าจะกลายเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งของผู้มีอำนาจ ที่พยายามทำให้สังคมรับรู้ว่าคุณไม่ได้นิ่งดูดากับปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้น แต่แท้จริงแล้วไม่ได้มีแก่นสาร หรือความจริงใจในการดำเนินการแต่อย่างใด อีกทั้งยังเป็นปฏิรูปที่ผิดหลักการเพราะการปฏิรูปที่ไม่เปิดให้มีการแสดงความคิดเห็นของคนในสังคมอย่างกว้างขวางจะไม่มีทาง

ประสบความสำเร็จได้”¹⁰ เครือข่ายภาคประชาสังคมในนามเครือข่ายนักพัฒนาองค์กรเอกชน ได้ออกแถลงการณ์พร้อมแนบรายชื่อจำนวน 72 รายชื่อ อาทิ นายเอกชัย อิศระทะ, นายสมบุรณ์ คำแหง, นายประสิทธิ์ชัย หนูนวล, นายสุวิทย์ กุหลาบวงษ์, และนายเลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์ ประกาศจุดยืนไม่ขอเข้าร่วมกับกลไกที่จะสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลทหาร เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2560

สรุป

การปฏิรูปประเทศเป็นหนึ่งในผลงานชิ้นสำคัญที่ คสช. พยายามเร่งดำเนินการให้ทันก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อลบล้างข้อครหาว่าการปฏิรูปประเทศของ คสช. เป็นเพียงเรื่องนามธรรม และไม่ประสบความสำเร็จตามโรดแมประยะที่ 2 ตามที่ คสช. ตั้งเป้าไว้ ดังนั้น คสช. จึงต้องเร่งดำเนินการในเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเมือง การปฏิรูปกฎหมาย การปฏิรูปตำรวจ และการสร้างความปรองดอง จึงส่งผลให้การบริหารประเทศของ คสช. ในปี 2560-2561 มีความเข้มข้นขึ้น มีการผลักดันกฎหมายสำคัญและเร่งจัดตั้งกลไกการปฏิรูปประเทศ แม้การปฏิรูปจะเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายปรารถนาให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง แต่ก็ก่อเป็นห่วงไม่ได้ว่าการปฏิรูปที่จะเป็นผลงานชิ้นสำคัญของ คสช. ครั้งนี้จะได้รับการยอมรับจากสังคมหรือไม่ นอกจากนั้นกระบวนการปฏิรูปประเทศที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดเพียงกลไกการปฏิรูปประเทศ แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติที่จะวางทิศทางการพัฒนาประเทศไปถึง 20 ปี จึงสร้างความกังวลเรื่องการสืบทอดอำนาจของ คสช. และถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีข้อจำกัด เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการกำหนดอนาคตของประเทศ ดังนั้นกระบวนการปฏิรูปที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องนำเสียงสะท้อนเหล่านี้มาพิจารณาและปรับปรุง เพื่อให้การปฏิรูปประเทศในระยะยาวประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

